

Collegutbildningens första år

Regeringsuppdrag
Reg.nr 61-2400-03

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Collegeutbildningens första år	5
Uppdraget	5
Bakgrund.....	5
Arbetsgång.....	6
Resultat	8
Studieresultat	11
Resultaten ur rekryteringsperspektiv.....	13
Vilket innehåll har collegeutbildningen haft?.....	15
Lärosätenas kommentarer och analyser.....	16
Avslutning	19
Bilaga	20
Innehåll och samverkan	20

Sammanfattning

Det högskoleintroducerande utbildningssamarbetet, vanligen benämnt collegeutbildning, är en relativt ny företeelse inom den svenska högskolan. Utbildningen har visserligen genom särskilt tillstånd bedrivits vid ett par lärosäten sedan åren 1997 – 1998. Den startade dock i full skala med anledning av vad regeringen anförde i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) och senare föreskrev i Förordning om högskoleintroducerande utbildning (SFS 2002:763).

I denna rapport, som är en delredovisning av en större utvärdering som skall genomföras under år 2006, har collegeutbildningens omfattning och de studerandes bakgrund och studieresultat undersökts. Resultaten visar att totalt 1 307 studenter varit registrerade på en collegeutbildning vid något av 18 lärosäten under perioden höstterminen 2002 t.o.m. januari år 2004.

Det vanligaste upplägget på collegeutbildningen är att de studerande först läser behörighetsgivande kurser vid vuxenutbildningen under en termin för att sedan terminen därpå läsa högskoleintroducerande kurser vid lärosätet. Det finns dock en mängd alternativa upplägg med kortare utbildningar — t.ex. en enda collegetermin, utbildningar där olika delar (gymnasiala och högskolemässiga) varvas, samt utbildningar som enbart bedrivs i lärosätets regi.

En analys av studerandekategorierna visar att collegestudenterna till största delen (två tredjedelar) är kvinnor, att de är äldre än den genomsnittlige högskolenyborjaren samt att de i högre grad saknat förvärvsinkomst och/eller har varit arbetslösa i större utsträckning än genomsnittsbefolkningen. Någon undersökning av social och etnisk bakgrund har inte ingått i uppdraget.

De studerande har till största delen en avbruten gymnasieutbildning, en praktisk gymnasieutbildning eller enbart en grundskoleutbildning bakom sig. Ett betydande antal studenter hade en studieförberedande gymnasieutbildning bakom sig i starten av collegeutbildningarna. Den andelen har dock minskat under senare terminer.

De flesta lärosäten erbjuder någon form av platsgaranti efter fullföljd collegeutbildning, något som enligt flera lärosäten är ett viktigt incitament för de studerande. Cirka 60 procent av studenterna fullföljer collegeutbildningen och de flesta av dessa fortsätter sedan med högskolestudier i någon form. En del studenter väljer att läsa enbart den behörighetsgivande delen av collegeutbildningen och går sedan direkt till annan högskoleutbildning. Det finns en viss variation mellan lärosätena vad gäller övergång till högskolan. Orsakerna till variationen har inte analyserats närmare.

Colleagueutbildningen befinner sig fortfarande på försöksstadiet och många olika modeller för uppläggning av utbildningen provas. Några lärosäten har fått omstrukturera sin colleagueutbildning till en mindre sammanhållen och mer flexibel utbildning. Andra planerar ökade rekryteringsinsatser. Vad gäller framtida colleagueutbildning planerar några lärosäten någon form av profilering av sin utbildning. Fem lärosäten planerar en expansion av utbildningen. De allra flesta lärosätena (tio st.) kommenterar dock inte framtiden för colleagueutbildningen vid det egna lärosätet. Två lärosäten förutspår neddragningar.

Collegutbildningens första år

Uppdraget

Regeringen har i regleringsbrevet för Högskoleverket budgetåret 2003 gett verket i uppdrag att följa upp det högskoleintroducerande utbildningssamarbetet, s.k. Collegutbildning. Uppföljningen ska ske i flera steg och en första redovisning ska ske den 11 april 2004.

I regleringsbrevet formuleras uppdraget på följande sätt:

”Högskoleverket skall i samråd med Skolverket följa upp det högskoleintroducerande utbildningssamarbetet.

Uppföljningen av den gymnasiala delen av det högskoleintroducerande utbildningssamarbetet skall avse i vilken omfattning utbildningen anordnats, vilka kommuner som anordnat utbildningen, vilket innehåll utbildningen haft, hur många som påbörjat respektive slutfört utbildningen och hur många av deltagarna som genomgått utbildningen med godkänt resultat. Vidare skall redovisas vilka studerandekategorier som antagits uppdelat på kön, ålder, tidigare utbildning och eventuell arbetslivserfarenhet/arbetslöshet.

Uppföljningen av högskoledelen av utbildningen som anordnats i enlighet med förordningen (2002:763) om högskoleintroducerande utbildning skall redovisas med utgångspunkt i lärosätenas årsredovisningar. De kommentarer och den analys som lärosätena gjort i samband med de inlämnade årsredovisningarna skall redovisas.

En redovisning av detta skall lämnas den 11 april 2004. ”

Collegutbildningen ska på liknande sätt, enligt regleringsbrevet för Högskoleverket år 2004, följas upp under år 2004 och redovisas i april 2005.

Under 2006 ska Skolverket och Högskoleverket redovisa en sammanfattande bedömning av det högskoleintroducerande utbildningssamarbetet.

Högskoleverket lämnar följande delredovisning med anledning av uppdraget.

Bakgrund

Collegutbildningarnas start hänger samman med ansatser för att bredda rekryteringen till högskolan. Samverkan mellan högskola och gymnasieutbildning/komvux ska göra övergången mellan högskolan och övriga utbild-

ningsformer mindre dramatisk. Den studerande kan under collegeåret läsa in behörighetsgivande kurser på gymnasiedelen och sedan delta i högskoleintroducerande kurser. Detta uttrycks på följande sätt i en artikel av Thomas Östros 2001-11-27 publicerad i Göteborgs-Posten:

”För att överbrygga det avstånd många upplever till högskolan införs collegeutbildningar bestående av både högskoleutbildning och gymnasieutbildning. Genom att fungera som en brygga mellan utbildningssystemen i gymnasieskolan och i högskolan blir collegeutbildningen ett viktigt verktyg i ett mer aktivt arbete för en breddad rekrytering. Gymnasiedelen av collegeutbildningen är avsedd att ge högskolebehörighet medan den poänggivande högskoledelen ska stärka kompetensen och därmed ge studenten bättre förutsättningar att klara krävande högskolestudier. På så sätt kan även den som är studieovan eller har gått en mer yrkesinriktad gymnasieutbildning skaffa sig de reella och formella förkunskaper som en högskoleutbildning kräver. Ett intressant sätt att organisera collegeutbildning på är att engagera folkuniversitetet eller folkhögskolor som med sin utbildningstradition kan erbjuda nya vägar att finna studenter och göra övergången till högskolestudier mindre dramatisk.”

Förordning om collegeutbildningen

Collegeutbildningens högskoledel regleras genom Förordning om högskoleintroducerande utbildning (SFS 2002:763). Denna förordning trädde i kraft den 1 januari 2003. Där anges att utbildningen ska bedrivas genom samarbete mellan högskolan och kommunal vuxenutbildning, där vardera utbildningsform får stå för högst 20 poäng respektive 20 veckor. Komvuxdelens syfte är att ge kunskaper som motsvarar grundläggande behörighet för högskoleutbildning. Högskoledelen ska förbereda studenterna för fortsatt högskoleutbildning. Högskolelagen och högskoleförordningen skall tillämpas på utbildningen men bestämmelserna om särskild behörighet i 7–9 §§ högskoleförordningen gäller inte för utbildningen. Inte heller gäller antagningsbestämmelserna i 7 kap. 10–16 §§ högskoleförordningen för antagningen till högskoledelen av utbildningen, då platsgaranti ges för den som klarat den gymnasiala delen. För antagning till komvuxdelen tillämpas komvuxförordningen.

Arbetsgång

Arbetet med denna rapport inleddes med samråd mellan personal från Skolverket och Högskoleverket. Främst diskuterades frågan om det var möjligt att identifiera de studerande i register med avseende på gymnasiedelen av collegeutbildningen. Kontakter togs också med Statistiska Centralbyrån där register över komvuxstudenter upprätthålls. Det visade sig att ingen specifik ”märkning” av de collegestuderande hade ägt rum under den gymnasiala perioden. Därför riktades blickarna mot högskolan för att se i vad mån registrering skedde där. Snart framkom att ingen enhetlig kodifiering av de

studerande i LADOK vidtagits. Det fanns en stor variation i hur man benämnde och registrerade de studerande. Lösningen på identifieringsfrågan blev att direkt kontakta de enskilda utbildningsanordnarna för att erhålla personlistor på de studenter som fanns eller funnits registrerade på respektive collegeutbildning. Dessa listor kunde sedan användas vid registerkörningar av SCB för att undersöka de studerandes tidigare utbildning och andra för uppdraget relevanta variabler.

För att hitta collegeutbildningarna har Rekryteringsdelegationens arkiv varit värdefullt. Delegationen har bl.a. till uppgift att stimulera till samt pröva frågor om bidrag till utvecklings- och pilotprojekt avseende rekryteringsbefrämjande utbildningar, bland annat collegeutbildningar. Delegationen finansierar även det s.k. Nationella nätverket för verksamma inom collegeutbildningar. Lärosätenas årsredovisningar och webbinformation från respektive lärosätes hemsida användes också vid kartläggningen av utbildningarna.

Uppläggningsen av kartläggningen diskuterades med företrädare för ett antal collegeutbildningar under hösten 2003, varefter undersökningen genomfördes januari–mars år 2004.

Resultat

Resultaten baseras på tidsperioden höstterminen 2002 till början på vårterminen 2004 om inte något annat sägs i texten. Resultaten för vårterminen 2004 baseras på mätning i januari–februari 2004 och omfattar alltså inte eventuella senare under terminen tillkomna studenter.

Antal studenter

Sammanlagt har 1 307 studenter deltagit eller deltar i någon form av collegeutbildning under den uppmätta perioden. Antalet studenter per lärosäte framgår av tabell 1. Antalet studerande är högre under höstterminerna jämfört med vårterminerna eftersom fler utbildningar startar på höstterminerna. Jämför man höstterminer enbart visar det sig att antalet studerande ökade höstterminen 2003 jämfört med höstterminen 2002. Förklaringen till detta är att fler collegeutbildningar kom igång under år 2003 men också att ett antal utbildningar expanderade.

Tabell 1. Antal registrerade studenter per lärosäte. Ht-02 till vt-04 (februari). Uppgifter från ansvariga för collegeutbildningen vid lärosätena.

Universitet/högskola	Antal registrerade studenter
Uppsala universitet	27
Lunds universitet (Helsingborg)	49
Lunds universitet (Eslöv)	45
Göteborgs universitet (ABF Göteborg)	20
Göteborgs universitet (Angered)	18
Göteborgs universitet (Mölndal)	70
Luleå tekniska universitet	42
Karlstads universitet	10
Växjö universitet	38
Örebro universitet	159
Blekinge tekniska högskola	16
Högskolan i Jönköping	36
Malmö högskola	95
Mitthögskolan	74
Mälardalens högskola	40
Högskolan i Borås	91
Högskolan Dalarna	36
Högskolan i Gävle	71
Högskolan i Halmstad	73
Umeå universitet	214
Södertörns högskola	83
Totalt	1307

Antal studenter per lärosäte varierar avsevärt

Collegieutbildningar har funnits vid något tillfälle vid sammanlagt 18 lärosäten. Vilka lärosätena är framgår av tabell 1. Några lärosäten har haft samarbete med mer än en anordnare av kommunal vuxenutbildning. Tar man med detta faktum blir antalet collegieutbildningar totalt 21, fördelade på 18 lärosäten. Antalet studenter per lärosäte varierar högst avsevärt. De tre största utbildningarna, som är lokaliserade till Umeå universitet, Örebro universitet och Malmö högskola, svarar tillsammans för 46 procent av alla registrerade studenter. På lärosätetsnivå har dock Göteborgs universitet (108 studenter) något fler studenter än Örebro universitet och Malmö högskola. Detta beror på att Göteborgs universitet har tre separata collegieutbildningar. Både Lunds universitet och Högskolan i Borås är stora i sammanhanget och ligger mycket nära Malmö högskola vad gäller antal studenter.

Flest studenter under perioden har varit registrerade vid Umeå universitet (214) och minst antal studenter har Karlstads universitet haft (10). Medianen för antalet registrerade studenter per lärosäte över hela perioden är 44. Ser man till enskilda startterminer är medianen 28 och medelvärdet 31. Även här är variationen stor, med allt från 8 till 88 studenter på en viss utbildning en viss termin.

Storleken på studerandegruppen vid varje lärosäte kommenteras vidare under denna rapportens senare del.

Kön och ålder – två tredjedelar kvinnor

Två tredjedelar av studenterna är kvinnor om man ser till alla collegieutbildningar sammantagna under den uppmätta perioden. Könsfördelningen är densamma även om man ser till varje enskild termin. Jämfört med samtliga grundutbildningar inom den svenska högskolan, där relationen är cirka 60 procent kvinnor och 40 procent män, är alltså collegieutbildningarna mer kvinnodominerade.

Hälften av collegiestudenterna är i åldrarna från 25 år och uppåt. Studenter som är 21–24 år gamla utgör 35 procent av studenterna på collegieutbildningarna. Dessa resultat är i linje med åldersfördelningen inom högskolan *totalt*.

Collegiestudenterna är dock äldre än *nybörjarna* på högskolan. Exempelvis är drygt tio procent av alla nybörjare vid landets universitet och högskolor är 35 år eller äldre. Bland collegiestudenterna är drygt tjugo procent 35 år eller äldre.

Tidigare arbetslöshet/arbetslivserfarenhet

Eventuell arbetslöshet bland de studerande före påbörjad collegeutbildning har undersökts¹. Sammanlagt för hela perioden var 60 procent av collegestudenterna registrerade som arbetslösa någon gång under åren 1999–2001. 17 procent hade vid något tillfälle varit registrerade som arbetslösa under samtliga tre år. Andelen med tidigare arbetslöshet är lika stor för alla startterminer. För att undersöka om collegestudenternas tidigare arbetslöshetsciffror avviker från befolkningens i övrigt gjordes en jämförelse med arbetslöshets-talen hos samtliga svenskar i åldern 22–45 år under samma tidsperiod. Då andelen i åldersgrupperna 22–23 år är högre bland collegestudenterna än i totalpopulationen justerades siffrorna för totalpopulationen. *Utfallet blev att arbetslösheten i totalpopulationen under åren 1999–2001 blev 41,7 procent, att jämföras med collegestudenternas 60 procent.*

Andelen som hade förvärsarbetat² innan de påbörjade collegeutbildningen var 46 procent för alla startterminerna sammantaget. Tendensen är att andelen utan förvärsarbete bakom sig ökar på collegeutbildningen. Vid startterminen våren 2004 hade endast 38 procent förvärsarbetat tidigare. Andelen som helt saknat förvärsinkomst är 12 procent sammantaget för hela perioden. Uppgifterna om förvärsinkomst jämfördes med totalpopulationen mellan 22–45 år. Collegegruppen begränsades dock till dem som startade höstterminen 2002. *Utfallet blev att i totalpopulationen hade 50 procent förvärsarbetat, medan andelen collegestudenter vid startterminen 2002 som förvärsarbetat var 45 procent.*

Tidigare utbildning

Den allra största delen (69 procent) av collegestudenterna har en icke-studieförberedande gymnasieutbildning eller lägre utbildning bakom sig (se figur 1). Denna grupp kan i sin tur delas upp i fem grupper; de med avslutad yrkesgymnasieutbildning (29 procent), de med avbruten gymnasieutbildning (elva procent), de med tvåårigt gymnasieutbildning (tio procent), de med ospecificerad två- eller treårigt gymnasieutbildning eller ettårig gymnasieutbildning (sju procent) samt de med enbart grundskoleutbildning (tolv procent). Gruppen som har en ospecificerad gymnasieutbildning bakom sig torde ha fått den vid någon utländsk gymnasieskola.

De övriga 31 procenten består av dem med studieförberedande gymnasial utbildning (22 procent) eller eftergymnasial utbildning bakom sig (sju procent). För två procent av collegestudenterna saknas uppgift. För de sju procent som har eftergymnasial utbildning har cirka en fjärdedel en ospecificer-

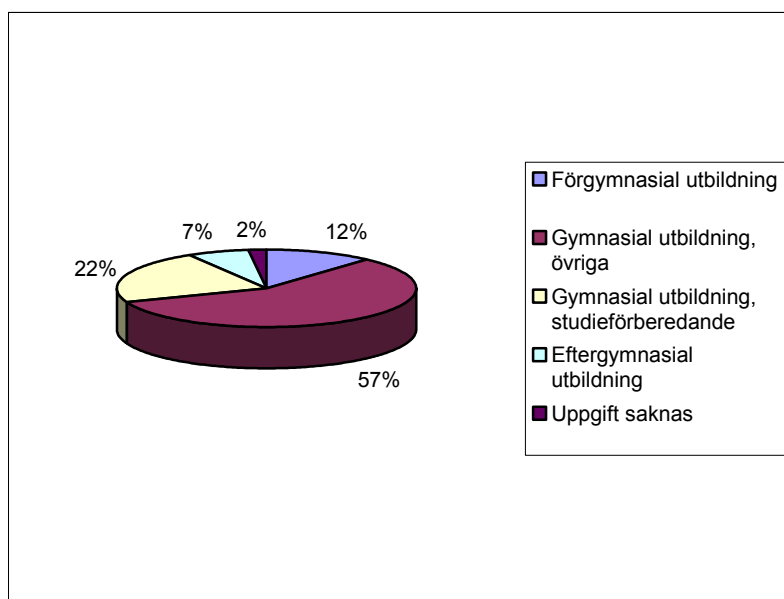
¹ Mätperioden var åren 1999–2001 och som arbetslös klassificeras den som varit registrerad som arbetssökande på arbetsförmedlingen minst 1 dag. Personer som var 16–18 år under mätperioden redovisas inte.

² Förvärsarbete minst två av de tre åren 1999–2001 och tjänat minst 100 000 kronor under vart och ett av dessa år.

rad utbildning. Man kan anta att denna utbildning har genomgåts i annat land än Sverige. För övriga eftergymnasiala utbildningar går det inte att utifrån detta material avgöra om de härrör från den svenska högskolan.

Om man ser till utvecklingen över tid gäller för collegeutbildningen att de som registreras åren 2003–2004 har lägre utbildningsnivå jämfört med dem som startade höstterminen 2002. Höstterminen 2002 hade t.ex. 30 procent av studenterna en studieförberedande gymnasieutbildning bakom sig; höstterminen 2003 var motsvarande siffra 20 procent.

Figur 1. Collegestudenternas tidigare utbildning. Alla startterminer sammanslagna. Andelar i procent.

Studieresultat

I denna rapport har undersökts vad studenterna gör en respektive två terminer efter att de påbörjade en collegeutbildning. Endast de studenter som startade collegeutbildning hösten 2002 har kunnat följas två terminer efter starten. En komplikation i sammanhanget är att några collegeutbildningar endast omfattar en termin medan andra pågår under två terminer. Detta måste tas hänsyn till då man analyserar studieresultat och övergång till högskolan. En eventuell registrering på högskolan terminen efter påbörjad collegeutbildning kan betyda att studenten fortsatte på collegeutbildningens andra termin eller att han eller hon påbörjade annan utbildning på högskolan.

Starttermin hösten 2002

Totalt registrerades 393 studenter på någon collegeutbildning höstterminen 2002. Terminen efter, dvs. vårterminen 2003, återfanns 80 procent av dessa registrerade inom högskolan vilket framgår av tabell 2. 59 procent av dessa

fortsatte på collegeutbildningens högskoledel i den mån en andra termin gavs, sex procent fortsatte att studera på både collegeutbildningen och annan utbildning. Att så många läser 1–19 poäng på collegeutbildningen (och inte 20 poäng) den andra terminen torde bero på att vissa utbildningsanordnare varvar kurser från högskolan med gymnasiala kurser under en och samma termin. Dvs. den studerande läser samma termin t.ex. 15 poäng högskolekurser och resten av tiden kurser inom kommunal vuxenutbildning. 15 procent valde att studera enbart på annan utbildning. Ser man till de uppgifter som kunnat utläsas ur lärosätenas årsredovisningar för år 2003 landar genomsnittet på andelen som fullföljde collegeutbildningen på cirka 60 procent. Ser man till hur många som sedan fortsatte studera på lärosätet är siffran densamma, dvs. cirka 60 procent.

Tabell 2. Registrerade på högskolan terminen efter första collegeterminen. Samtliga utbildningar. Terminsstart ht-02 (avser för dessa vårterminen 2003).

	Antal	Andel i procent
Reg. enbart på collegeutb., 1–19 p	189	48,1
Reg. både på collegeutb. och annan högsk.utb., 1–19 p	8	2,0
Reg. enbart på annan högsk.utb., 1–19 p	36	9,2
Reg. enbart på collegeutb., 20 p–	44	11,2
Reg. både på collegeutb. och annan högsk.utb., 20 p–	15	3,8
Reg. enbart på annan högsk.utb., 20 p–	22	5,6
Ingen registrering	79	20,1
Totalt	393	100,0

Ytterligare en termin senare, dvs. höstterminen 2003 fanns 65 procent kvar som registrerade inom högskolan (se Tabell 3). Av dessa var 58 procent registrerade på minst 20 poäng. Tre personer av dessa var fortfarande registrerade på collegeutbildning.

Tabell 3. Registrerade på högskolan två terminer efter första collegeterminen. Samtliga utbildningar. Terminsstart ht-02 (avser höstterminen 2003).

	Antal	Andel i procent
Reg. på högskolan 1–19 p	30	7,6
Reg. på högskolan minst 20 p	228	58,0
Ej registrerade på högskolan	135	34,4
Total	393	100,0

En uppdelning av utbildningarna i dem som bedrivit collegeutbildning en längre tid (Umeå universitet och Södertörns högskola) och de nyare collegeutbildningarna visade att övergångsprocenten till högskolan en termin efter startterminen på collegeåret var *högre* för de nystartade utbildningarna (82 procent) jämfört med collegeutbildningarna vid Umeå/Södertörn (72 pro-

cent). Två terminer efter starten fanns en ännu större skillnad med 70 procent övergång för nystartade utbildningar och 52 procent övergång för de två andra.

Startertermin våren 2003

Vårterminen 2003 registrerades 189 (nya) studenter på någon collegeutbildning. Detta är ungefär hälften så många som terminen innan. Från denna grupp återfinns cirka 60 procent registrerade inom högskolan terminen därpå. Majoriteten, drygt 50 procent, var registrerade på annan utbildning än collegeutbildning. En orsak till det torde vara att fler utbildningar som startade våren 2003 omfattade endast en termin. Jämfört med studerandegruppen startterminen hösten 2002 har denna grupp alltså en mycket lägre övergångsprocent generellt till högskolan.

Någon uppföljning avseende två terminer efter startterminen för denna grupp, dvs. registrering i högskolan vårterminen 2004, har inte gjorts i denna rapport då resultaten ännu inte finns tillgängliga.

Resultaten ur rekryteringsperspektiv

Kvinnor överrepresenterade på collegeåret

Resultaten visar att kvinnor i hög grad har attraherats av collegeutbildningen; två tredjedelar av studenterna är kvinnor. Andelen kvinnor är därmed fler än vad som är fallet bland dem som studerar vid universitet och högskolor totalt sett (ca 60 procent). Även om kvinnor i högre grad lockas av den speciella studieform som collegeåret innebär, klarar männen sig lika bra om man ser till studieresultatet. De män som går en collegeutbildning har i stort sett lika hög övergång till högskolan efter utbildningen som kvinnorna.

Äldre studenter har bättre studieresultat

Åldersfördelningen på collegeutbildningen visar att studenterna är klart äldre än vad nybörjare i genomsnitt är i den svenska högskolan. Fortsatta analyser av materialet visar att vad gäller övergången till högskolan finns ett klart samband med ålder; äldre studenter går, jämfört med yngre, i högre utsträckning över från collegeutbildningens gymnasiedel till högskolan.

Tabell 4. Registrerade på högskolan terminen efter första collegeterminen. Samtliga utbildningar. Terminsstart ht-02+vt-03. Procent.

	18–19 år	20–21 år	22–23 år	24–25 år	26–30 år	31–35 år	36 år–	Totalt
Reg. på college- utb./annan högsk.utb., 1–19 p	61,5	41,7	49,1	45,5	32,5	35,2	42,7	42,6
Reg. på college- utb./annan högsk.utb., 20 p–	15,4	21,7	23,7	23,4	38,6	46,5	39,6	30,4
Ingen registrering	23,1	36,5	27,2	31,2	28,9	18,3	17,7	27,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Allra högst övergång, som framgår av tabell 4, har de i åldrarna 36 år och äldre med en övergång på cirka 82 procent en termin efter starten på collegeutbildningen.

Sammanfattningsvis är studenterna på collegeutbildningarna till största delen kvinnor och klart äldre än genomsnittet av nybörjarna. Inom collegegruppen går de äldre studenterna över till högskolan i störst utsträckning. Således kan collegeutbildningarna sägas ha bidragit till att antalet *äldre* nybörjare och antalet kvinnliga nybörjare inom högskolan har ökat det senaste året, även om collegestudenterna utgör en mycket liten andel av det totala antalet studenter.

Många på collegeåret med avbruten gymnasieskola eller enbart grundskola

Bilden av collegestudenternas tidigare utbildning är inte entydig. Det är nämligen en betydande variation mellan olika startterminer. Höstterminen 2002 hade 30 procent av dem som antogs en studieförberedande gymnasial utbildning bakom sig. Vårterminen 2004 var motsvarande siffra mycket lägre, elva procent. Även om grupperna är relativt små – som mest 564 och som minst 161 studenter – finns det anledning att anta att antagning av överkvalificerade studenter skedde när utbildningarna startade. I så fall kommer kanske siffran att stabiliseras runt 10–15 procent studenter med studieförberedande gymnasieutbildning de kommande åren. Målgruppen för rekryteringen till collegeutbildningarna, de personer som är studieovana eller har gått en mer yrkesinriktad gymnasieutbildning, kan i så fall sägas vara nådd.

Andelen med studieförberedande gymnasieutbildning och/eller högskoleutbildning på collegeutbildningarna har alltså varierat över startterminerna mellan 11 och 30 procent. Detsamma gäller också andelen med t.ex. enbart grundskoleutbildning. Medeltalen säger ändå att man på collegeutbildningen har relativt många studenter med avbrutna gymnasiestudier eller enbart grundskola bakom sig (sammanlagt 23 procent eller 300 studenter av totalt

1 300). Läger man därtill de som har en ospecifik (utländsk) gymnasieutbildning blir siffran 30 procent eller nära 400 personer. Dessa kan man anta har haft svårt eller skulle i framtiden få det svårt att hävda sig på arbetsmarknaden.

Sammantaget visar resultaten att de som registrerat sig i stora drag kan beskrivas som en tredjedel med högskolestudier/studieförberedande gymnasieutbildning bakom sig, en tredjedel med yrkesinriktad gymnasieutbildning bakom sig och en tredjedel med annan bakgrund. Tendensen är dock att förutbildningen blir allt kortare. Den sistnämnda gruppen består till största delen av de med avbrutna gymnasiestudier samt sannolikt de med utländsk utbildning. Viktigt är dock att trenden går mot att de personer som startar på en collegeutbildning har lägre utbildningsnivå före studiernas påbörjande idag jämfört med starten hösten 2002. Bland de studenter på collegeutbildningen som har högskolestudier/studieförberedande gymnasieutbildning bakom sig borde undersökas exakt hur många av dessa som har utländsk bakgrund. Detta kan göras inom ramen för fortsatta undersökningar av collegeutbildningen som Högskoleverket har i uppdrag att genomföra.

Collegestudenterna hade varit arbetslösa mer än genomsnittet

Resultaten i denna rapport visar att arbetslösa är överrepresenterade bland collegestudenter – 60 procent av studenterna har varit arbetslösa någon gång de senaste tre åren, jämfört med 42 procent av den totala populationen i samma ålder. Även vad gäller inkomst av arbete har collegestudenterna sämre resultat – ca 40 procent senaste startterminen jämfört med normalt 50 procent i totalpopulationen i samma ålder. Dessa två mått är förstås två sidor av samma mynt. Tendensen är att fler av dem som går collegeutbildningar idag helt saknar inkomst av arbete upp till tre år före utbildningen (15 procent) jämfört med vid starten 2002 (9 procent).

Collegeutbildningarna behöver följas ytterligare något år för att mönstret i rekryteringen ska framträda med säkerhet. Social bakgrund eller etnisk bakgrund har som redan påpekats inte studerats i denna rapport. Klart är ändå att de studenter som hittills registrerats i större utsträckning än studenter i allmänhet

-är kvinnor

-är äldre

-har varit arbetslösa och saknat förvärvsinkomst.

Vilket innehåll har collegeutbildningen haft?

För att besvara denna fråga har en genomgång av lärosätenas årsredovisningar gjorts. I bilagan anges innehållet i varje utbildning för varje anordnare. I samband med denna genomgång undersöktes också vilka kommuner varje lärosäte har samarbetat med.

De flesta collegeutbildningar löper över två terminer. Den inledande delen består av gymnasiekurser där man kompletterar sina förkunskaper upp till grundläggande behörighet. Ofta varvar man med kortare medverkan från högskolan i form av föreläsningar. Den andra terminen läses på högskolan och består av en mängd kurser om cirka 5 poäng vardera. Vanliga kurser är skriftlig-/muntlig kommunikation, vetenskapsteori och metodlära, IT-kunskap, en valbar kurs inom lärosätet samt avslutande projektarbete.

I uppdraget har också ingått att redovisa de kommentarer och den analys som lärosätena gjort i samband med de inlämnade årsredovisningarna. Nedan följer en redovisning av detta material.

Lärosätenas kommentarer och analyser

Många lärosäten ger platsgaranti för collestudenter

Flertalet lärosäten anger att de studenter som gått en collegeutbildning givits platsgaranti till kurser och program inom ramen för det s.k. alternativa urvalet som får omfatta högst tio procent av samtliga nybörjarplatser.

Några exempel är Luleå tekniska universitet som skriver att collegeutbildning ger platsgaranti till alla fristående kurser samt alla arenautbildningar. Karlstad universitet anger att inom ramen för fri kvot har det reserverats platser för studenter som studerar högskoleförberedande utbildningar såsom collegeår. Mitthögskolan skriver att elever som godkänts på kurser inom collegeutbildningen och uppfyller behörighetskraven reserveras platser bland annat inom utbildningarna till drifttekniker, ingenjör, socionom eller lärare med inriktning mot barn- och ungdomspedagogik. Göteborgs universitet skriver att 19 studenter har antagits med platsgaranti till sjuksköterskeprogrammet efter genomgången collegeutbildning med godkänt resultat.

Genomströmningen – förutsättningarna varierar mellan lärosätena

Antalet studenter som genomgått utbildningen med godkänt resultat varierar mellan lärosätena. Några lärosäten har inte rapporterat hur många som blivit godkända eller som har fortsatt studera på lärosätet. Det beror dels på att utbildningarna kommit igång under 2003 och att studenterna fortfarande befinner sig i dem. En annan förklaring är att man inte kunnat utläsa ur studiedokumentationssystemet om de studerande fortsatt studera på lärosätet.

Om lärosätet givit platsgaranti har förmodligen påverkat genomströmningen. Högskolan i Halmstad skriver att
”En bidragande orsak till det positiva resultatet att 21 av 39 fortsatte i Halmstad är förmodligen platsgarantin.”

Övergången till antingen collegeutbildningens högskoledel har kommenterats av några lärosäten. Gävle högskola skriver:

”Endast 15 av de 33 som registrerades hösten 2002 genomförde hela utbildningen, 13 sökte till fortsatta studier vid högskolan och antogs – med hjälp av platsgarantin – och 8 studenter studerar nu på det program eller den kurs de önskade sig. Två viktiga orsaker till avhopp var att de ej klarat tillräcklig många gymnasiekurser för att uppnå grundläggande behörighet eller valt arbete istället för studier.”

Studenternas avhopp beror också på att de har haft möjlighet att söka annan högskoleutbildning efter att de har genomgått collegeutbildningens behörighetsgivande gymnasiedel. Vissa har dessutom varit behöriga, antingen formellt eller genom att vara reellt kompetenta, redan när de startat collegeutbildningen. Uppsala universitet skriver:

”En person av de antagna kom direkt in på lärarutbildningen. Av de registrerade har 10 avslutat sin utbildning. Sammanlagt 11 studenter läste vidare inom högre utbildning höstterminen 2003. Den elfte studenten kom in på önskad utbildning på sitt studentbetyg.”

Dessutom menar några lärosäten att genomströmningen påverkats av hur noggrann man varit vid urvalet av de sökande till collegeutbildningen.

Lärosätena säger överlag i årsredovisningarna inte mycket om övergången till högskolan efter collegeutbildningen än de nyss nämnda sifferuppgifterna.

Malmö högskola kommenterar dock övergången från collegeutbildning till högskolan:

”Collegestudenterna kräver mer lärarledd tid jämfört med studenter på en traditionell högskoleutbildning. Mötet med högskolan har varit tämligen besvärligt. Vissa förändringar har gjorts inför årets utbildningsstart.”

Rekryteringen

Många collegeutbildningar har ett relativt litet antal studerande. Det är dock viktigt i sammanhanget att förutsättningarna skiljer sig åt beträffande collegeutbildningens finansiering. Medel har tilldelats vissa lärosäten dels för särskilda åtaganden att ordna collegeutbildning, dels har vissa lärosäten sökt och erhållit medel från Rekryteringsdelegationen.

De lärosäten som erhållit särskilda medel för att utveckla collegeutbildningar har använt delar av dessa medel till marknadsföring. Mitthögskolan skriver att

”Marknadsföring och information har främst riktats till arbetslösa och ungdomar med en bakgrund från de yrkesförberedande programmen i gymnasieskolan. Erfarenheterna så här långt kan sammanfattas i en mening: Det är svårt att fånga målgruppens intresse för collegeutbildning med traditionell marknadsföring även om den varit riktad direkt mot målgruppen. Under året påbörjades diskussioner om metoder för uppsökande verksamhet, vilket kommer att prövas våren 2004.”

En del lärosäten har börjat fundera över andra sätt att bedriva collegeutbildning. Växjö universitet, som haft ett relativt litet antal collegestudenter skriver att de tänker sig att

”Kanske på sikt växla om dagens campuskurs till en distans- och lärcentrautbildning, då heltidskursen inte har tillräckligt många deltagare för att kursen ska bära sig ekonomiskt.”

Även Högskolan i Gävle har tänkt sig en omorganisation:

”Tanken att arbeta med sammanhållen collegegrupp övergavs för en modell där gruppen under högskoledelen hålls samman och studerar på halvfart parallellt med en individuell komvuxdel med mentorsgruppsstöd.”

I framtiden

Några lärosäten beskriver kommande arbete med collegeutbildningen. Det handlar då om ytterligare samarbete med kommuner och folkhögskolor. Vissa lärosäten planerar också någon form av profilering av sin utbildning. Fem lärosäten planerar på något sätt en expansion av utbildningen. De allra flest lärosätena (tio) kommenterar dock inte framtiden för collegeutbildningen vid det egna lärosätet. Två lärosäten förutspår neddragningar, i det ena fallet pga. bristande studentunderlag, i det andra fallet framgår inte orsaken av årsrapporten.

Avslutning

Resultaten i denna rapport har handlat dels om collegeutbildningens omfattning dels om vilka studerandekategorier som gått utbildningen. Collegeutbildning är förstas bara ett av många instrument för att rekrytera studenter för vilka en högskoleutbildning inte är en självklarhet. Lärosäten som inte anordnar collegeutbildning kan ha valt andra rekryteringsinstrument. Dessutom förekommer utbildningar som till innehållet är snarlika de utbildningar som tagits upp i denna rapport. 18 lärosäten har i alla fall i årsrapporten för år 2003 angett att de anordnat en eller flera collegeutbildningar under året. Umeå universitet och Södertörns högskola skiljer sig från övriga utbildningsanordnare i det att de har haft som särskilda uppdrag att ordna collegeutbildningar sedan hösten 1998 (Umeå) respektive hösten 1997 (Södertörn).

Collegeutbildning är en relativt ny och därmed för studenterna okänd företeelse inom den svenska högskolan och detta är säkert en förklaring till att några stora studerandegrupper ännu inte har lockats till utbildningarna. Antalet registrerade varierar dock som visats i denna rapport avsevärt mellan lärosätena. En jämförelse mellan lärosätena vad gäller studerandeantal är av begränsat intresse då de ekonomiska förutsättningarna med riktat stöd till collegeutbildningarna varierar. Dessutom kan lärosätena, som påpekades ovan, ha använt andra rekryteringsinstrument än collegeutbildning.

Bestämmelsen om alternativt urval har medfört att de flesta lärosätena infört platsgaranti för sina collegestudenter. Förmodligen är detta öppnande av högskolans portar ett viktigt incitament för den studerande.

Att enbart fokusera på övergången till högskolan efter avslutad collegeutbildning gagnar förmodligen inte den försöksverksamhet som collegeutbildningen ännu är. Viktigare är att försöka hitta de omständigheter under vilka collegeutbildningen kan fungera som rekryteringsinstrument. Högskoleverket har i uppdrag att genomföra en större utvärdering av collegeutbildningen år 2006. Inför denna synes det vara viktigt att, med registerdata om studerandekategorier och övergångsfrekvenser som bakgrund, mer i detalj se varje collegeutbildnings särart; dvs. vilka pedagogiska modeller som använts och på vilket sätt samarbetsformerna mellan högskola och kommun eller landsting är organiserade. För detta blir intervjuer med utbildningsansvariga en viktig information.

Bilaga

Innehåll och samverkan

En tom ruta i tabellen nedan innebär att informationen inte kunnat erhållas ur respektive lärosätes årsredovisning.

Universitet/högskola	Antal terminer/veckor och poäng	Kurser inom högskolan	Samarbete
Uppsala universitet	2 terminer. 20 veckor gymnasial+20 veckor högskola	Lära, veta och förstå (högskoleintroduktion), Muntlig och skriftlig kommunikation, Pröva på-kurs, Svensk samtids historia	Norrtälje, Tierp, Älvkarleby, Östhammar, Sollentuna, Upplands väsby, Sigtuna
Lunds universitet (Helsingborg)	5–13 månader	Kurser inriktade mot vetenskapsteori, skrivande och muntlig framställning.	Helsingborg (Vägledningshuset)
Lunds universitet (Eslöv)+12 folkhögskolor i Skåne	2 terminer	Föreläsningar, gruppövningar i seminarieform, arbeten enligt akademiska kriterier, opposition och försvar av arbeten i seminarieform, problembaserad inläring med hemtentor	Samarbete med Eslövs folkhögskola startade hösten 02. Hösten 03 startade samarbete med 12 skånska folkhögskolor+Malmö högskola, Högskolan i Kristianstad och SLU Alnarp
Göteborgs universitet (ABF Göteborg)	1 termin	Studieteknik, Orienteringskurs: Vad är ett universitet?, Projektarbete	ABF:s vuxengymnasium Göteborg
Göteborgs universitet (Angered)			Folkuniversitetet Göteborg (utförare), Dalslands folkhögskola (anordnare)
Göteborgs universitet (Mölnadal)	1 termin		Mölnadal
Luleå tekniska universitet	2 terminer	Psykologi i arbetslivet, Bra talat väl skrivet	Luleå och Piteå

Karlstads universitet	2 terminer	Människan och vetenskapens värld, Språket och lärandets värld	Folkhögskolan i Kristinehamn, gymnasierregionen i Östra Värmland
Växjö universitet	Två utbildningar. I. Collegertermin. II. Kurs om 50 gymnasiepoäng	I. Kommunikation och pedagogik, Vetenskap och kommunikation, Projektarbete, Datakurs. II. Orienteringskurs inför studier i högskolan	II. Komvux i Växjö, Alvesta och Uppvidinge. S:t Sigfrids folkhögskola
Örebro universitet	2 terminer. 20 veckor gymnasial+20 veckor högskola	Introduktion till högskolestudier, Pröva-påkurs inom t.ex. rättsvetenskap, Vetenskapsteori, Projektarbete	Ett antal lärcentra och folkhögskolor, Södertörns högskola, samverkansorgan mellan länets kommuner, arbetsförmedlingen
Blekinge tekniska högskola	2 terminer. 20 v. gymnasial+20 veckor högskola	Introduktion till högskolestudier, Grundkurs IT distans, Tillämpad engelska, Språklig kommunikation	Karlskrona, Ronneby, Karlshamn, Bromöla-Sölvesborg, Olofström
Högskolan i Jönköping	2 terminer, fr.o.m. vt-04 1 termin	Naturvetenskaplig orientering, Kulturmöten och mångfald, Vetenskapsteoretisk orientering, Samhällsvetenskaplig-historisk orientering	Samverkan mellan de fyra fackhögskolorna
Malmö högskola	Termin 1: 5 p. Malmö högskola, 300 p. komvux Termin 2: 15 p. Malmö högskola, 100 p. komvux	Introduktion till högskolestudier, Idéhistoria och kunskapssyn, svenska för högskolestudier, Practical English in Cross-cultural Communication (alla 5 p.)	Malmö, Trelleborg, Vellinge, Lund, Landskrona och Eslöv

Mitthögskolan	Både en och två terminer	Introduktion till högskolestudier, Datavetenskap, Vård och förvaltning av jakmarker o fiskevatten, Kulturhistoria och musikhistoria, Litteraturvetenskap, Valfria kurser	Kommuner: Örn-sköldsvik, Kramfors, Sollefteå, Bräcke, Krokom, Strömsund, Härjedalen, Östersund, Härnösand, Timrå, Sundsvall, Ragunda. Arbetsförmedlingar: Timrå och Sundsvall.. Härnösands folkhögskola, Landstinget Y-län.
Mälardalens högskola	2 terminer (20 veckor gymnasial+20 veckor Högskola)	Introduktion till högskolestudier, Kunskap och vetande, Urval av högskolans ordinarie kurser	Eskilstuna, Västerås
Högskolan i Borås	2 terminer	Kontinuerlig träning i: IKT (Informations- och kommunikationsteknik), Svenska, Muntlig framställning, engelska. Kurser i pedagogik, psykologi, filosofi, idé- och lärdoms historia, matematik, svenska och engelska.	Ges vid Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna	2 terminer. Tre utbildningar: "Fler män till skolan". "Fler kvinnor till tekniska yrken", "Förberedelseåret"	Projektet "Fler män till skolan": Ledarskap, Genusperspektiv, IT som läromedel. Projektet "Fler kvinnor till tekniska yrken": Matematik, Ingenjörskommunikation (Kommunikation, Ledarskap, Genusperspektiv och Etik)	Kunskapslyftet, Länsarbetsnämnden och Länsstyrelsen (Män i skolan), Europeiska socialfonden, Sveiges verkstadsindustrier, svenska ESF-Rådet, Länsstyrelsen, Kunskapslyftet, arbetsförmedlingen (Kvinnor och teknik). Dalafolkhögskolan (Förberedelseåret). Organ för samverkan mellan länets sju folkhögskolor.

Högskolan i Gävle	2 terminer	Didaktik, Svenska/engelska, Naturvetenskapens grunder, Matematik/Teknik eller 12 andra kurser i högskolans ordinarie utbud.	(2003/04) Campusgrupp: 27 studenter utspridda på Gävle, Sandviken, Hofors, Ockelbo, Borlänge och Stockholm. Distansgrupp: 25 studenter utspridda på Nordanstig, Ljusdal, Hudiksvall, Bollnäs och Söderhamn.
Högskolan i Halmstad	2 terminer		Komvux Halmstad
Umeå universitet	2 terminer	Studieteknik, Att skriva vetenskapliga rapporter, Inlärningsstilar mm.	Folkuniversitetet i Umeå
Södertörns högskola	2 terminer (20 veckor gymnasial+20 veckor Högskola)	Kommunikativa redskap för högskolestudier, Europeisk historia, Vetenskapsteori och metodlära, Vetenskapligt skrivande, Uppsats	Botkyrka folkhögskola